

SEEMIG – Národná správa: Analýza existujúcich systémov na tvorbu dát a hlavných zdrojov údajov na Slovensku¹

Zhrnutie (v slovenskom jazyku)

Hlavným cieľom národnej správy je popis zdrojov údajov o migrácii a identifikácia problémov, ktoré vznikajú pri zbere, spracovaní, vyhodnotení a používaní týchto údajov v SR. Súčasťou národnej správy je aj informácia o dostupnosti a využití migračných údajov v meste Turčianske Teplice, ktorá ilustruje situáciu v získavaní a využívaní migračných údajov na úrovni obcí SR.

Demografické údaje vrátane údajov o migrácii sa na Slovensku získavajú zo štatistických zisťovaní a z administratívnych zdrojov. Neexistujú žiadne špeciálne demografické zisťovania, ktoré by umožňovali získať doplnkové údaje k údajom zo štatistických zisťovaní a k administratívnym údajom. Na Slovensku chýbajú predovšetkým informácie o postojoch, názoroch a zámeroch obyvateľstva v oblasti reprodukcie a migrácie, ktoré sú významným zdrojom informácií pri koncipovaní politik a opatrení ako aj pri tvorbe prognóz.

Na Slovensku je migračná štatistika vrátane údajov o migrácii založená na trvalom pobyte. Údaje o obvyklom pobyte sa zisťujú zatiaľ len niekoľko posledných rokov a ich zavedenie do praxe neprebíha hladko. Obyvateľstvo sa hlási na obvyklý pobyt zriedka, o čom svedčia napríklad aj výsledky posledného sčítania obyvateľov, v ktorom sa obvyklý pobyt zisťoval prvýkrát. Počet osôb, ktoré v sčítaní obyvateľov uviedli obvyklý pobyt, je výrazne nižší ako odhadovaná realita.

Hlavným zdrojom demografických údajov na Slovensku sú štatistické zisťovania. Ide predovšetkým o sčítanie obyvateľov a evidenciu pohybu obyvateľstva. Pre potreby demografickej štatistiky sa využívajú a niektoré výberové zisťovania u obyvateľstva, v prípade migrácie sa čerpajú údaje hlavne z Výberového zisťovania pracovných síl.

Sčítaním sa zisťujú údaje o obyvateľoch, domoch a bytoch. Sčítanie obyvateľov, domov a bytov je jediným zdrojom údajov, ktorým sa priamo zisťujú údaje o počte a štruktúre obyvateľov a o domácnostiach. Sčítané osoby sú občania SR a cudzinci, ktorí sa v čase sčítania zdržujú na území SR. Časť zisťovaných údajov súvisí s mobilitou obyvateľstva. Ide o miesto trvalého a obvyklého pobytu, miesto narodenia, miesto predchádzajúceho pobytu, dôvod presťahovania do súčasného miesta pobytu, dochádzku do zamestnania a spôsob dopravy do zamestnania.

Evidencia pohybu obyvateľstva v SR zahŕňa evidenciu prirodzeného pohybu obyvateľstva a evidenciu migrácie. V evidencii sa nachádzajú len obyvatelia s trvalým pobytom (občania aj cudzinci). Evidencia migrácie sa uskutočňuje na základe zmeny adresy trvalého pobytu.

Výberové zisťovanie pracovných síl je najvýznamnejším zdrojom informácií o situácii a trendoch na trhu práce. Obsahuje informácie o osobách starších ako 15 rokov s trvalým pobytom na území SR (občanoch a cudzincoch). Vo VZPS sa nachádza viacero údajov, ktoré majú súvis s evidenciou migrácie. Ide hlavne o etnický pôvod, občianstvo, krajinu narodenia a zmenu pobytu.

¹ Národná správa bola vypracovaná v rámci projektu SEEMIG.. Jej plné znenie v anglickom jazyku je k dispozícii na www.infostat.sk, v časti Projekty.

Významným zdrojom údajov o migrácii sú administratívne zdroje údajov. Pre potreby evidencie migrácie sa využívajú viaceré registre, ktoré sú väčšinou v správe Ministerstva vnútra SR. Najvýznamnejšími registrami ohľadom údajov o migrácii sú Register obyvateľov a Evidencia cudzincov. Širšiemu využitiu registrov pre potreby demografickej štatistiky bránia viaceré legislatívne, obsahové aj organizačné dôvody. Registre nie sú navzájom prepojené, nakoľko nie je k dispozícii jednotný identifikátor. V registroch chýbajú viaceré dôležité demografické údaje a problémom je aj nedostatočná presnosť údajov v registroch, ktorá je spôsobená chybami pri aktualizácii.

Register obyvateľov je súčasťou štátneho informačného systému. Obsahuje údaje o občanoch s trvalým aj bez trvalého pobytu, o cudzincoch prihlásených na pobyt a o azylantoch. Na základe týchto údajov je možné príslušnú osobu identifikovať, zistiť jej pobyt, ako aj vzťah k iným osobám a tiež niektoré administratívne údaje vymedzené zákonom.

Evidencia cudzincov má za hlavný cieľ evidovať pobyt cudzincov v SR. V evidencii sú zahrnutí všetci cudzinci s povolením na pobyt na dobu viac ako 3 mesiace, maloleté deti cudzincov a občania EEA s trvalým pobytom.

Dostupnosť údajov o migrácii zo štatistických zisťovaní je dobrá. Väčšina údajov sa nachádza v databázach, ktoré sú voľne dostupné na web stránke štatistického úradu. Špecifické údaje obvykle v detailnejšom členení poskytuje štatistický úrad na požiadanie. Dostupnosť administratívnych údajov je obmedzená. Správcovia administratívnych zdrojov poskytujú len vybrané údaje vymedzené zákonom. Údaje sa poskytujú na základe žiadosti, obvykle za poplatok.